

Disputatie van den kinder-doop, ghetoghen uit het colloquium ghehouden tot Regensborch anno 1601 ... tusschen haer deurluchtighen respective colloquenten doctoer Adam Tanner ... ende D. Jacob Heybronner, ende D. Egidius Hunnius ... : waer in Adam Tanner ... soeckt te bevestighen, dat den kinderdoop in de H. Schrift niet uitdruckelijck en is begrepen, noch uit de selve ... eyghentlyck niet en kan besloten worden, maer veel eer het teghen deel : daer teghen Jacob Heylbronner, ende D. Egidius ... arbeyden om te bewijzen, dat den kinderdoop eyghentlijck, ende claerlijck uit de Heylighe Schrift kan besloten werden ...

<https://hdl.handle.net/1874/14619>

KINDER-DOOP,

GHETOUGHEN

Wt het Colloquium ghehouden tot Be-
 gens boezh Anno 1601. Ter begheerte ende in teghen-
 woordicheyt der Doozlichtichsten/Doozlichtighen/Hooch-ghe-
 bozen Vorsten ende Heeren / Heeren Maximiliani Palf-gravens by den
 Kijjn/Hertoch in Overen/ ende Bederen Beperen / Ende Heeren Phi-
 lips Ludwigen, oor Palf-gravens by den Kijjn/Hertoch tot Beperen/
 Graben tot Veldents/ende Sponjepm / tusschen haer Deur-
 lachtighen respectie Colloquenten Doctoor ADAM
 TANNER Jesuwijt ter eender/ ende D. JACOB
 HEYLBRONNER, ende D. EGIDIVS
 HVNNIVS Lutranen ter ander zijden/
 beginnende op Pagina 466.

Waer in D. ADAM TANNER Iesuwijt wt den name
 der Catholijcken soeckt te bevestighen, dat den **kinderdoop** in de
 H. Schrift niet wdrukelijck en is begrepen, noch oock wt de selve
 (te rugghe stellende der Kercken autoriteyt) eyghentlijck
 niet en kan besluten worden, maer veel eer het
 teghendecl.

Daer teghen D. JACOB HEYLBRONNER, ende
 D. EGIDIVS, beyde Luterfche Predicanten/wt den name der
 Luterfchen/arbeypden om te bewijfen/ dat den **kinderdoop** ey-
 ghentlijck/ende claerlijck wt de Heplighe Schrijft kan
 besluten werden.

Wt den Hoochduytschen in Nederduytsch gestelt, tot leerin-
 ghe ende stichtinghe der waerheyt-lievende.

1. Theff. 5. vers. 2.

Woebet al/ende dat goet is dat behout.

TAMSTERDAM,

By Iacob Aertfz Calom, Boeckvercooper woonende by de
 oude Bruggh inde vperighe Calom/ Anno 1624.

Tot den onpartydighen Waerheyt liebenden Leser.

GVnftighe Leser, also hedensdaechs veel strijdt is om den Kinderdoop, die somighe segghen, dat van Godt gheordent, ende inde H. Schrifture ghegront is: Andere daer teghen, dat geen van beyden waer is. Ende my ter handt quam 't Colloquium gehoude tot Regensborch in Duytslandt, tusschen de ghene die haer noemen Catholijcken, ende andere diemen noemt Lutersche: En daer in vandt dat sy van den Kinderdoop oock yet ghehandelt hadden, hebbe ick met vlijdt ondersocht, alsoo sy beyde Kinderdooperen zijn, ende vanden Kinderdoop soo veel houden, dat sy eenichsins daer aen binden der Kinderen Salicheydt: Waer in dese partijen mochten strijdich zijn ende gheschil hebben, ende met verwonderinghe vernomen, dat sy Catholijcken, in ghemelde Disputatie, opentlijck dreven ende ghearbeydt hebben om met Schrifture te bewijfen: Dat den Kinderdoop inde Heylighe Schrifture niet en is begrepen, noch daer wt (te rugge stellende de autoriteyt der Kercken) eygentlijck niet en kan ghesloten worden, maer veel meer het

Tot den

het teghendeel , dat is : Alsmen de Schrifure alleen wil plaetse gheven , datmen gheen Kinderen , maer Oude die leerlijck , te vooren gheleert en gheloovich zijn , behoort te doopen . De Luterfche daer teghen sustineren den Kinderdoop conde wt de Schrifure wel ghesloten , oft bewesen worden Schrifuerlijck te wesen : Ende hebben opgebracht tot dien eynde verscheyden bewijs-redenen die vanden Catholijcken gheacht werden niet ontfanckbaer , oft bewijsende 'tghene de Luterfche daer mede bewijsen wilden . Ende zijn der halven de bewijs-redenen vande Catholijcken door redenen verworpen , voor nul ende van gheender weerden ghehouden . Ende also ick merckte dat der Doopsghesinden Leere , vanden doop der Gheloovighen , ende 'tverwerpen des Kinderdoops , daer door genoechsaem gerechtveerdicht ende als waerheyt bevesticht conde worden by den ghenen die haer alleen aent beschreven VVoordt Godts houden , oock de Argumenten die de Kinderdooperen ghemeenlijck voort brenghen tot bevestinghe des Kinderdoops , gheleerdelijck wederleyt , ende bewesen werden onghesondeert te wesen , ende dat van soodanighe Persoonen , die de Leere der Doopsghesinden , met Water , Vyer ende Sweerd vervolghen , ende haer beroemen wel de oudste
ende

onpartydigen Leser.

ende voornaemste Kinderdooperen te wesen. Soo heeft het my goet ghedocht tot stichtinghe der eenvoudighen , die in deser saken mochten becommert wesen , soo veel in't ghemelde Colloquium van deser saecken is ghehandelt , in Nederduytsch inden druck te gheven. Ende des te meer, alsoo de Colloquenten van beyder zijden, gheen gheringhe, slechte Persoonen gheweest zijn : Maer soodanighe die vermaert waren van grooter gheleertheydt ende wijfheydt , ghelijck oock wel te vermoeden is, dat soodanighe Doorluchtighe , Hoochgeboren Vorsten ende Heeren , door wiens ordeninghe t Colloquium aenghesteldt , ende in wiens teghenwoordicheydt het gheschiedt is , tot desen handel van beyder zijden wel de gheleertste ende kloeckste onder den haren ghenomen hebben , alsoo de saecke ghewichtich ende daer veel aen ghelegghen was.

Leest dan beminde Leser met opmercken , ende proeft onpartydelijck wat van beyder zijden is voorghestelt, op dat ghy ghesticht, verlicht en ghebeter wordt.

25. Novemb. Anno 1601. ten twee uren nae middach.

D. TANNER.

VW hebben heden begoft voort te baren in het ander deel van onse Bewijs / waer mede wy wilden betoonē / dat de Schryfture niet en zy de eenighe Rechtsnoer van alle strydigheden in Religions saken: Maer dat oock boven die selve die onbeschreibene Insettinghen / soo inde Schryfture niet wtduckelijken begrepen / nochte wt de selve (te rugh stellende de onsepbare macht der Kercken) klaerlyck moghen worden besloten / nootsakelyck vereyscht en toegelaten werden moeste: Om welck voorsz. el bast te maken / dit Bewijs laestelyck is voortghebracht ghe worden.

Want eer eenighe nootwendighe Artijculen des Geloofs ende des Lebens zyn / die welke inde Veplyghe Schryfture wtduckelyck niet begrepen / nochte wt de selve / te rugh stellende de macht der Kercken klaerlyck besloten mogen worden: Soo moeten nootsakelyck eenighe onbeschreibene Insettinghen toegelaten worden.

Maer het voortgaende is waer / Ergo oock het volgende.

Vaer nu op dit Bewijs van het anderde deel tegen ghesproken wierde / is het met het eenige exempel vander Kercken Insettingen / waer door ons de Canon ofte Rechtsnoer der Schryfture is bekent ghemaect / ende als een Artijckel des gheloofs / om van een pghelycken te ghelooven voorsz. ghegheven wort / bewesen worden.

Als nu hier op de Wederpartije noyt ad formam antwoorzeden / hebben sy veel ende menigherley wtbluchten gesocht / de eene mael voorsz. stellende dat dese Insettinghe niet minder als de verborghentheyt der Menschwoordinghe van peder man met goeden Catholischen Gheloobe te ghelooven zy. Ende date yck wederom sich latende verlyden / dattet alsoenlyck met Historischen Gheloobe zy te ghelooven ; Velen alsoo met teghensprekinghe / dat dit een Artijckel des

Ghes

Gheloofs 3p/ghenoeghsaem te kennen ghegheben / dat hun onmogheltijck 3p/desen knoop met eenigherhande schijnbare antwoordt op te lossen.

Daer met wy nu dit exempel verlaten/ende verder booztbaren/wil ick een ander booztbenghen / tot het welke eben dat selve boozstel ghelijckerwijs bewesen wordt/namelijck/dat nootwendelijck van allen aen te nemen zijn eenighe Artijckelen/rakende het Gheloove ofte Godes dienst der Religion/dewelcke doch inde Heplige Schrifture niet wtdruckelijck zijn begrepen/nochte daer wt / te rugh stellende der Kercken macht eyghentlijck besloten kommen worden.

Maer het bewijs is ditte : Dat de kleyne Kinderen sullen ghedoopt worden,dat is van allen gheloovighen nootwendelijck te houden ende te ghelooven.

Maer dese Artijckel is inde Heplige Schrifture wtdruckelijck niet begrepen/ noch is daer wt (te rugh stellende de auctoriteyt der Kercken) eyghentlijck te besuyten.

Daerom zijnder eenighe Artijckelen van peder man noot-sakelijck te houden ende te gelooven/die doch wtdruckelijck inde H. Schrifture niet begrepen/nochte daer wt eyghentlijck besloten moghen worden.

D. HEYLBRONNER.

Hest gebedet : Komt Heplige Gheest/etc. Onse Vader/etc. Ende daer op ghesepdt: Of in den heden-daeghsche Sessien ofte t'samenkomst/op dat exempel van den approbeerden ende Canonischen Boecken / dewelcke de Wederpartye tot bebestinghe van sune meeninghe op de haer heeft ghebracht/soo wel als gisteren ghenoeghsaem is beantwoordet / of niet ; Daer ober doen wy ons op het oordeel der Dozsten/ende op t Protocol beroepē/ ende is niet van nooden van desen saken wijtloopiger te handelen : Als nu wort een ander exempel booztgebracht/het welke/so hy meynt,tot dit boozstel sich passen soude. Dies herhale ick syn bewijs/ende ben het eerste deel gbestandigh / maer het ander weder spreek ick.

D. TANNER.

Het bewijs is ditte: Soo vele spreucken ende stellin-
ghen alffer inde Schrifture vanden Doop ghebonden
worden / in den selven wordt gantsch gheen ghewach
ghemaect van klepne kinderen: Iae wanneer wy seker
op de woorden der Schrifture willen loeten / ende der here-
ken authozitept niet achtē / so soude veel meer wt de Schrif-
ture het teghendeel blijcken.

Daerom konnen wy wt de Schrifture niet besluyten dat
men de jonghe kinderen doopen sal.

D. HEYLBRONNER.

Het staet niet alleenlyck inde Schrifture / dat welcke
met wtgedruckte woorden daer in is begrepen / maer
oock tgene dat met goeden ghebolghe daer wt beslo-
ten kan worden;

Maer de Kinderdoop kan oock eyghentlyck ende klaer-
lyck wt der Schrifture besloten worden.

Want als Christus alle Volckeren heeft bevolen te doo-
pen / soo heeft hy de klepne kinderken niet daer byten ge-
sloten / want die alle Volckeren te doopen bebeelt / die sluyt
jae de klepne kinderken niet byten.

Ten anderen seyt Christus Ioan. 3. Dat tet Sacrament
der Wedergheboorte enen peghelycken vannonden zy / die
wt den vleesche is ghebozen: De klepne kinderken zijn wt
den vleesche gebozen: Ergo is hun het Sacrament der We-
dergheboorte nootwendigh: Maer daer en is gheen ander
Sacrament der Wedergheboorte als den Doop.

Daer benebens is Act. 16. te vernemen / dat Paulus tot
Philippis des Stockmeesters gantsche huysgesinne heeft
ghedoopt / waer onder oock byten twijffel klepne ende jon-
ghe kinderken zijn gheweest. Als oock 1. Coz. 1. gelesen
wordt / dat hy des Stephana huysgesinne hebbe ghe-
doopt.

Soo kan oock wt de ghelijckenisse der Besnijdinge inden Ouden Testamente lichtelijck soo vele besloten wordē/ datmen de klepne Kinderkens doopen sal.

Dies dulden wy gheenings/ dat de Kinderdoopt wt de H. Schrifte niet soude konnen besloten worden.

D. TANNER.

Jnde ghemelde plaerse verklaert sich Christus soodanich / dat ghenoghsaem blijkt / dat hy niet van den kinderen en spreekt/maer van soodanigen/ die onderwesen worden/ende ghelooven konnen : Dies besluyt ick daerenteghens aldus:

Christus beveelt aldaer alleen de ghenighe te doopen/ betwelcke de Apostelen konden onderwijzen/ende die ooc ghelooven konden.

Maer de klepne kinderen konnen niet ghelooven noch onderwesen worden.

Soo volcht dan / dat Christus de klepne kinderen te doopen niet en heeft bevolen / maer schijnt veel eer dat daer wt het contrarij is te besluyten.

Wat de Spreek Johan. 3. aengaet : Ten zy dan dat yemandt/ etc. Wy moeten d'ene Spreek der H. Schrifte teghens den anderen setten. Wanneer sich dan Christus aen een ander plaerse verklaert / wien ende op wat wyse hy te doopen beveelt/soo sullen wy billichlijck dien in't gemeen lydenden Spreek doot een anderen ende besonderen verklaren.

Dit verclare ick met de ghelijckenisse Johan. 6. Ten zy dat ghy eet het vleesch des Soons des Menschen/ en dzinct syn bloedt / soo hebt ghy lieden gheen leven in u/ etc. Dies spreekt Christus van allen in't ghemeyn / ende wordt doch t selve aldaer niet op de kinderen ghetrocken / noch wt de selve Spreek besloten / dat de kinderen van't vleesch des Menschen Soons eten sullen.

Zoo kan daerenboven wt de Handelinghe der Apostelen niet epghentlijck besloten worden/ dat onder den gedoopten

hijnsghesinden oock klepne Kinderkens zijn gheweest; Oste inghevalle soodanighe daer onder gheweest zijn / of sy oock ghedoopt ende niet wtghefloten zijn: Want gheen van beiden is soo ghewis ende ooghschijnlijck / als offer gheen hijnsghesind sonder klepne Kinder zijn konde? Verhalben soo komen wy/te rugghe stellende de macht der Kercken/wt de H. Schiffture gheensins besluyten/datmen de jonge kinderen moet doopen.

Op de ghelijckenisse van de Besnijdinge/ antwoorde ick: Wanneer wy die selve gelijknisse in alles volgen wilden/so moesten wy oock daer wt besluyten/ dat de Kinderkens niet eerder als aenden achtsten dach: Maer de Vrou-persoonen gantschelijck niet behoozen ghedoopt te worden/ aenghesien sy niet besneden wierden. Dies kan men wt ghewelde ghelijckenisse niet sekers besluyten.

D. HEYLBONNER.

Hier op antwoorde ick: Dooz eerst op't gebodt Christi/van te doopen alle Volcken/ etc. Heeft alhier des D. Tanners antwoort herhaelt/etc.

Op het eerste deel van de voorszeghzachte Sluyt-reden/ antwoorde ick: Christus heeft niet alleenlijck die ghenighe bevolen te doopen diemen onderrechten kan/maer heeft oock in't ghemeyn bevolen te leeren ende te doopen / namentlijck/ nae gheleghentheyt der persoonen.

Daeromme wanneer de Ouders de Christelijcke Religien hebben aenghenomen/ hebben niet alleenlijck sy / maer oock hun gantsche hijnsghesinne den Doop ontfanghen.

Ten anderen/ onken ick het tweede deel: Want Christus Detuyght Matth. 18. wdzuchelijck / dat oock de jonghe kinderen aen hem gelooven: Daerom volght oock/ te rugghe ghestelt de macht der Kercken / wt dese Spreucke/ dat niet alleenlijck de oude / maer oock de kinderen sullen ghedoopt worden.

Ten derden antwoorde ick op den anderen Spreuck / namentlijck op dat daer teghens ingebzachte exempel / dat de Spreuck

Spreuck Johan. 3. gheensins op de outde Personen alleen-
 lijk te trecken zijn/want die op elck een lydende woorden:
 Ten 3^{en} dan dat pemandt ghebozen worden/etc. Item / wat
 wt vleesch ghebozen is/dat is vleesch/etc. slupten de jonghe
 kinderen nootwendich mede in. Dies wort dan oock wt
 dese Spreucke / ongheachtet de auctoriteyt der Kercken/
 oogenschynlijck besloten/dat alle die/soo wt den vleesche zijn
 ghebozen/het Sacrament der Wedergheboorte van nooden
 hebben/ende dat volgens dien/ oock de klepne kinderen ge-
 doopt behooren te worden.

Ten vierden/soo wort oock inde Spreucke Johan. 6. niet
 van't Paertmael des Heeren ghehandelt/ maer vande gee-
 stelijke ghenietinghe/ ende van t ghelooft/ twelck oock den
 kinderen ter salicheyt van noodē is/ sonder twelck niemant
 Gode wel ghevallen kan.

Ten vijften/ op de aenghetrockene stellingen/dat de Apo-
 stelen gantsche huysghesinden / ende onder den selven oock
 klepne kinderen hebben ghedoopt/ antwoorde ick: Dat al-
 hoewel van kinderen gheen wtduckelijcke meldinghe ghe-
 schiedt/soo leeft men doch niet/ dat de klepne kinderen daer
 buyten zijn ghesloten: Aenghesien in een huysghesin gemeen-
 lijk oock kinderen zijn.

Ten seften/vande ghelijckenisse der Besnijdinghe / ant-
 woorde ick/dat ick noyt hebbe gheseydt / datmen de selve in
 alles volghen moeste : Maer nae dien dit Sacrament des
 Ouden Testaments wt Goddelijcken bebel/ oock den kin-
 deren is medegheedeelt gheworden: Wat soude beletten/dat-
 men dat vooz³. Sacrament der Wedergheboorte oock niet
 den jonghen kinderen des Nieuwen Testaments soude mede
 deplen/aengesien Coloss. 2. de Doop de Besnijdenisse Chri-
 sti genoemt wordt.

Ende hebben oock de Heplighe Vaders den Kinderdoopt
 wt de H. Schrijfture bewesen/ onder anderen Augustinus:
 Blijckt dan dat oock / ongheachtet de macht der Kercken/
 op de welcke de Kinderdoopt niet en is ghegronder/ de ghe-
 melde Kinderdoopt wt de H. Schrijfture klaerlijck kan be-
 sloten worden,

D. TANNER,

Ick ontkenne niet/ dat het schijnbaerlijck daer wt kan besloten worden/ maer dattet / te rugh stellende de onsefphare macht der Kercken/eygentlijck ofte klaerlijck daer wt besloten soude konnen worden/ dat teghenspreke ick rondt wt.

Wat aengaet de aenghetoghene ghelijckenisse/ ghesta ick gheerne dattet een ghelijckenisse zy: Maer het kan niet eyghentlijck daer dooz bewesen worden/ dat in ghelijcker voeghen/als nae het selve in den Ouden Testamente de kinderen zijn besneden gheworden/ soodanige inden Nieuwen Testamente sullen worden ghedoopt: Ende kan dit in geenderlep maniere wt de Schrifture klaerlijck worden bewesen.

Wat ten anderen de ghedoopte huyshesinnen belanght/ bekent hy trouwens selfs / datmen niet eyghentlijck kan weten/of daer inne oock kinderen zijn gheweest / waer met hy sich dan selfs verradet/als dattet wt voornoemde stellinghen niet mach besloten worden.

Wat de Spreucke Johannis ende Matth. 18. belanght/ antwoorde ick op tghene ick gheseyt hebbe: Dat Christus niet wtduckelijcken heeft bevolen pemanden te doopen/ten zy dan dat hy konde gheleert worden: Hy seydt / dat sulcx niet en kan wt ghemelde Spreuck ghesloten worden / maer t'contrarij blijet wt de woorden: Gaet heen/leeret alle Volcken/etc. Item / leeret haer onderhouden alles / etc. Daer dan Christus eben de ghenighe beveelt te doopen / dien hy beveelt te leeren.

Maer de kinderkens comen niet gheleert worden: Daerom zyn sy oock van Christo niet wtduckelijck belast te doopen.

Dat ick insghelijcx heb gheargumenteert ende bewesen/ dat alleenlijck die bevolen worden te doopen/ die welke gelooben.

Maer dat de jonghe kinderen niet en ghelooben/etc. Daer op heeft hy met teghensprekinge des anderen deels ghe-

gheantwoort ende voozghegheben/ dat de kinderen gheloo-
ben: Als ick nu heb ghewachtet/ tot dat hy my wt dese stel-
linghe/ dooz een grondelijck bewijs betoonende / dat men de
clepne kindercken moet doopen / heeft hy gantsch gheen
grontlijcken en bestendigen besluyt ofte bewijs voozbrin-
ghen konnen/ dat hy oock een gantsch ongherijmde meenin-
ghe/ diewelcke niet alleenlijck oogghenschynlijck niet waer/
maer oock oogghenschynlijck valsch is/ tot vastmakinge van
soodanich besluyt heeft op de haen ghebracht.

Wat aengaet de Spzeuck Iohannis / ghestae ick / dat hy
van allen reden / ende dat die woorzen aldaer op gheene be-
sondere wijze inghetrocken behooren te worden: Maer het
mochte een Wederdooper seggen/ dat sulcke wt de woorzen
des 28. Capittels Matthei te limiter E ende op sekere mate
in te trecken zijn / dewelcke dan in soodanighen ghevalle/ te
rugghe ghestelt der Kercken authoriteyt ende macht / met
gheen eyghentlijck besluyt wt de H. Schzifture soude kon-
nen overtuyght worden.

Dat eyndelijck van den Ouden Vaderen gheseyt is / dat
sy den Kinderdoop wt de H. Schzifture klaerlijck hebben
besloten / het welcke men met des H. Augustini crempel
heeft willen bevestighen/ is sulckx inghelijcx oogghenschyn-
lijck valsch: Want niet alleenlijck Augustinus/ maer oock
Origenes over dat 6. Capittel der Epistel tot den Romeyn-
nen/ het contrarie betuyght.

Augustinus in t thiende Boeck de genesi ad lit. cap. 23. De ge-
woonhepdt van onse Moeder de Christelycke Kercke van
het doopen der jonghe kinderen/ is gheensins te versmaden/
ofte vooz overbloedich te houden: Ware oock niet gheheel
ende al te ghelooven/ wanneer het gheen Apostolische instel-
linghe ware.

Origenes/ De Kercke heeft van den Apostelen de Inset-
tinghe ontfanghen / oock den kinderen den Doop mede te
deelen.

Ende dit zijn de Wederpartijen in een disputatie tot Ba-
sel daer sy met den Wederdooperen disputeerden / ende den
selvighen anders niet/ als wt de onbeschrebene Insettingen

overtuyghen konden/selfs wel ghewaer gheworden/ gelijk
Johannes Gast een Lutheraner schrijft.

Wat de stellinghe Matth. 18. aengaet/wozt aen de selve
plaets het contrarie claerlyc betoont: Want aldaer spreect
Christus van kinderen die geargert/ ende dooz boose exen-
pelen verleydet comen worden.

Maer de kleyne kinderheng comen noch ghearghert/
noch verleydet worden.

Daerom spreect hy niet van onmondighen/maer van au-
dere kinderen/insonderheyt daer hy van t gheloobe seyt.

D. HEYLBRONNER.

Der Heer Docto? heeft my voorgehouden/ dat de ge-
lykenisse der Besnydenisse ende den Doop / wt de
Schifture niet duydelyck comen besloten worden:
Maer ick wil ghemelde ghelykenisse wt de D. Schifture
selfs eyghentlyck bewijfen. Tot den Colossenien aen't 2.
daer den Apostel seyd: In den welcken ghy besneden zyt
met de besnydenisse sonder handen / dooz aflegginghe des
sondelijcken lichaems in't vlesch/ namentlyc met de besny-
dinge Christi/daer in dat ghy met hem begraven zyt/dooz
den Doop/in den welcken ghy oock zyt opghestaen.

Daer stelt den Apostel dese ghelykenisse selfs/ om dat hy
tweederley besnydinge noemt: Een des Nieuwen/ ende eene
des Ouden Testaments.

De ghelykenisse bestaet daer inne/dat den Doop in plaets
vande besnydinghe des Ouden Testaments is ghecomen.

Ghelyck nu in t Oude Testament de kinderen/dooz de be-
snijdinghe ter ghenaden zyn aenghenomen: Alsso worden
de kinderen des Nieuwen Testaments dooz den doop in t
Verbondt der Goddelijcker ghenaden opghenomen.

Dat hy meldinghe der ghedoopten hupsghesinden / de
jonghe kinderen niet ghedacht zyn: verhalben herhale ick
mijn eerste antwoorde/ ende begheere dat my mach bewesen
worden/dat onder ghemelde hupsghesinden/ gantsch gheene
kinderen zyn geweest: Ofte datse alle/ofte eenige van dien
van de doop wtghesloten zyn gheworden.

Ende

Ende soo langhe sulckes niet bewesen woꝛt/ soo blijft mijn Sluyt-reden crachtich ende bondich: Ende woꝛt de Kinderdooop niet alleenlijcken wt desen/ maer oock wt andere stellingen bewesen.

Op den Spruce Matt. 28. antwoꝛde ick: Ende Gziettsche Text staet dat woꝛdeken Matheteufate, dat is/ maket Jongheren: Maer het woꝛden Jongheren ghemaect/niet alleenlijck dooꝛ de Leere/maer oock dooꝛ t Sacrament/dooꝛ t welcke men inde Chzistelijcke Ghemeente woꝛt ingelijbet/ namentlijck dooꝛ den dooꝛ: Dat alsoo dit gebodt des Heeren Chzisti inder daedt te wercke ghestelt woꝛdt / wanneer de kinderen ghedoopt woꝛden: Oft nu wel de onmondighe kinderen niet dooꝛ de Leere/Jongheren Chzisti woꝛden/ so woꝛden sy het doch dooꝛ dit Sacrament/ dooꝛ t welcke sy in de Chzistelijcke Ghemeynte woꝛden inghelijft.

Het welcke oock bevesticht/de getupgenisse vande Euan gelische Hystozie / daer Chzistus Luc. 18. ende Marc. 10. den kleynen kinderkens dat Rijkke Godes selfs beloofst: Maer dien dat Rijkke Godes beloofst woꝛdt / dien sal oock billick dat Sacrament / waer dooꝛ sy inde ghemeynschap van Godes Rijk woꝛden opghenomen/ gheensins afgeslagen ofte ontsent woꝛden.

Maer den kinderen woꝛdt dat Hemelrijk toegheseydt: Daerom is hun ooc dat Sacrament der Dooop niet te wepgheren.

Op de stellinghe Johan. 3. is niets gheantwoꝛt/aengesien ons besluyt soo claer / ende aen sich selfs openbaer is/ dattet gheensins kan teghen ghesproken woꝛden.

Verhaelt hier op de Sluyt-reden/die aldus luydet:

Wat wt den vleesche ghebozen is/ dat behoest der Wedergheboozte.

De kinderkens zijn wt den vleesche gebozen/ dies behoest den der Wedergheboozte.

Maer ter tydt des Nieuwen Testaments/ is geen ander Sacrament der Wedergheboozte/ als den dooꝛ.

Daerom sulken de kinderē nootwendich gedoopt woꝛden.

Dat der Heer Doctoor meynt / dat den Kinderdooop meer

op der Kercken macht ende authoriteyt zy ghegrondet / als op de ghetunghenisse der Schriffture / ofte daer wt geschept bondighe ende oogghenschyndlycke gevolghen : Daer op antwoorde ick / dat wy ons in desen handel / op de macht ende authoritent der Kerckē niet seker verlaten konden / wanneer wy gheen ghetunghenissen wt Hepligher Schriffture hadden hoorz te hzenghen.

Want het blyckt wt der Ouden VADEREN / ende insonderheyt des Cypriani Schriften / dat oock den onmondighen clynnen kinder kens dat Avontmael is toeghedient gewozden. Wanneer wy teghentwoozdelijck / alleenlijck der Kercken macht ende authoriteyt hier inne achtervolgen soudē / soo volchde / dat oock den kinderē dat Avontmael soude toeghedient wozen.

Wat aengaet de Oude Heplighe VADEREN / weet ick heel wel dat Augustinus den Kinderdoop niet alleenlijck wt de Insettinghen / maer oock vooznameelijck wt H. Schriffture bewijst / insonderheyt dat hy op de Spzucke Johan. 3. hart dzinght.

Daer nae / of schoon oock Origenes ende Augustinus den Kinderdoop een Apostolische Insettinghe noemen : Soo volghz doch daer wt niet / dattet een onbeschzebene Insettinge zy. Want daer zyn oock beschzebene Apostolische Insettinghen. Paulus noemt syn beschzebene Keere selfs een Insettinghe 1. Coz. 11. Ick heb het van den Heere ontfanghen / dat ick u ghegheven hebbe : daer hy van t Nachtmael des Heeren spzeecht / diens Instellinghe hy hun / gheelijck hy het van den Heere van te voozen hadde ontfangen / hadde ghegheven. Inde ghemelde Epistel acn t 15. Cap. seyt hy insghelijcx. Ick heb u ghegheven / het welcke ick oock ontfanghen hebbe / dat Christus ghestozben zy vooz onse sonden / etc. Hier onder wierde gheen onbeschzebene / maer een beschzebene Insettinghe verstaende / dewelcke in den beginne met lebendighe stemme gepredict / ende daer nae beschzeven is ghewozden.

Wat eyndelijck de aenghetoghene disputatie tot Basel aengaet / weet ick my te erinnern / dat ick ghemelde disputatie

tatie hebbe ghesten: Maer ick heb daer in bebonden/ dat de Onse teghens de Wederdoopers soodanighe gronden ende Bewijs hebben ghebruyckt / die wt de H. Schrifsture zijn ghenomen: Aenghesten de Wederdooperen de Instellinghen der Kercken niets en achten / ende sich daer wt niet souden hebben laten overwijfen.

Onse meeninghe van 't geloove der clepne kinderen/noemt hy een ongherijnde waan / het welcke my gewisselijck verwonderbaer hoor komt : Hy onderwindt sich wel vast te maken dat wt de Spreucke Matth. 18. der clepne kinderen gheloope niet soude mogen bewesen worden. Daer op antwoorde ick : Oft het knechtjen / d'welck Christus aldaer in't midden selde / is al wat groot gheweest / alsoo dattet heeft konnen ghearghert worden ; Maer Christus spreekt daer sonder onderschept van allen knapen ende kinderen in't ghemeyn/alsoo hy eben aen die selve plaets seyt. Het is hoor uwen Vader in den Hemelen niet de wiike / dat yemandt van desen clepnen verlozen werde.

Luc. 18. Zijn tot hem ghebracht gheworden jonghe/ommondighe kinderkens/ supghelinghen / die noch aen harer Moeders borst hinghen/ die selve roept Christus oock tot hem.

D. TANNER.

Ick hoorze wel veel gloosen ende wt leggingen / maer ick hoorze niet/ wat eyghentlijck daer wt zy te besluypen.

Want wat de hoven aenghetoghene ghelijckenisse be-
laught/seyt trouwens de Apostel recht / maer hy verklaert sich nergghens/dat de ghelijckenisse daer inne bestaet/dat ghelijckertwijse inden Ouden Testamente de kinderen zijn besneden gheworden/ als souden sy oock inden Nieuwen Testamente ghedoopt worden. Iac den Apostel ghedenckt wel de Doope/soo de Oude/ die tot haren Iaren gheweest zijn/hebben ontfanghen/want hy seydt alsoo: Siet toe/ dat u niem andt en bedrieghe hoor Philosophie / etc. (heeft den gantschen Spreuck ghelesen) ter welcker plaetsen dan den

Apostel althijt vanden Ouden spreect/ ende sich in't minste niet verclupden laet/dat die ghelijckenisse daer inne bestaet/ daer van boven verhaelt is.

En anderen/ heeft der Heer Doctoꝝ van den ghedoopten huyfghesinnen booztghebzacht: Wanneer wy niet klaerlijc bewijfen/dat in den selven gheene kinderen gheweest zijn/soo soude claerlijck volghen / dat soodanighe daer in zijn gheweest/ende trouwens oock ghedoopt gewozden: Maer het is ghewisselijck een schoon ghevolgh/ d'welck ick eenen ghelijcken die dit leest/te bedencken ghebe.

Op den Spreuck Matth. 28. daer gheseyt woꝝdt: Leert alle Volkeren/ende dooptse/etc. Seyt hy / dat inde Griecsche Text niet en staet / leeret / maer maket Jongheren/ Matheteufate.

Maer Heer Doctoꝝ/ of schoon dat woꝝrdeken Didaskate leeret/ aldaer niet en staet / soo woꝝdt doch strax daer nae gheseyt/ende waerlijck eben op de ghenighe getrocken/van den welcken hy gheseydt heeft/dat sy sullen ghedoopt woꝝden: Blijft volghens dien dese grondt noch vast bestaen: Dat hy seyt/hy verwonderde sich/ dat my dit vanden wercklijcken ghelooꝝbe der kinderen soo ongherijmt beduncke / het moeste een wonder wesen / wanneer het yemant niet wonderbaer soude beduncken/dat de kinderen/ wannceer sy gedoopt woꝝden/een wercklijck ghelooꝝbe hebben/ende gelooben souden: Daer doch/wanneer sulckes waer was/ sy van wegen kerckroberije niet konden ontschuldicht woꝝden / dooꝝ dien sy met allen haren crachten ende vermoghen sich onderstaen de Doope teghen te streben. Dat heet niet/wt de Schziftuꝝre bewijfen/dat de kinderkens sullen gedoopt woꝝden, Secu verstandich mensch sal sich sulckes laten wijs maken/ dat de jonghe kinderkens ghelooꝝben/die den doop met handen ende voeten teghenstreben.

Dat hy seyd: Het zy inde Spreucke Matth. 18. van allen in't ghemeyn ghesproken; Het is booz ulwen Vader/etc. ghestaet ick wel/dat Godt in ghemeyn wil / dat soo veel aen hem is / gheen cleyn kindeken verlooꝝzen werde / maer ten volcht daer wt niet oogenschynlijc/ dat daer om dit bestemde mid:

middel der Dooye hun meeghedeeft soude worden/ ghelijck sulckes **O**. Humius lichtelijck ghestaen sal/ die welcke eenmael soo stout is gheweest/ dat hy heeft derben voorgeben/ dat de clepne kinderkens/ soo sonder doop sterben/ souden salich zijn : Kan daerom oock dooz dien wt den 3. Capittel Johannis ghenomen/ grondt ooghenschijnlijck niets inder saken staende ghehouden worden.

Want ghenomen/ dat een pegelijck/ die wt den bleesche is ghebozen/ de Wederghebooyte van nooden hebben: Soo volghet doch daeromme niet ooghenschijnlijck daer wt/ dat hy op gheene andere/ als op dese wyse wederghebozen sal woort/ om naest ghemelde oorzaken willen.

De Coehoozders moghen hier van oortdeelen.

D. HEYLBRONNER.

Mer wat seght ghy van der Kercken macht ende ghevelt?

D. TANNER.

Ick seght / het is 'tsekerste / datmen die selve volghet/ want sy is een Grondt-vest ende Pplaer der Waerhepdt.

Dat hy sept/ de Kercke hebbe dooz desen oort besloten/ dat oock den clepnen kinderen dat Nachtmal soude toegedient worden/ sulckes hindert niets. Want cerstelijck soo is dit alleenlijck een sonderbare/ ende geen algheempne doozgaende ghewoonhepdt geweest. Soo kan ten anderent niet bewesen worden/ dat de Africaensche Kercke hier inne ghedooft ofte ghesondicht heeft.

D. HVNNIVS.

Mer dien der **H.** Doctoer in sijnen antwoozden inmer onder andere oock meldinghe heeft ghedaen/ soo houde ick het daer voort / dat my oort sake aen de handt is

ghegheben/ op dat ghenighe/ 'twelck de Teghen-partije in ghemelde syne antwoozdt heeft vooztghebzacht / waren te gengs te antwoozden / onaenghesien mijn Heer Collega op alles te ghelijck vooz my ghenoeghsaem ende nae nootdrift heeft gheantwoozdet.

D. TANNER.

VMincer dan ghenoeghsaem is geantwoozdet: Soo willen wy teghenwoozdich daer van ophouden.

D. HVNNIVS.

AEnghesien ghy de disputatie ober dese puncten ende bewijs als nu selfs begeert op te houden: So wil ick slechts van een of tweenoch wat verhalen.

Het is van den Spruck Matth. 28. ghedisputeert / ende van de Wederpartije gheseyt geworden/ dat het sich aensien late/ als of wt de Text (te rugh stellende der Kierckē macht/ het teghendeel mochte besloten wozen/ dat namentlijck die ghenighe/ soo ghedoopt sullen wozen/ van te voozen geleert ende onderrecht werden sullen.

Maer het heeft mijn Heer Collega recht op dat Grietsche woozdeken Matheteulate ghedzonghen / 'twelck soo veel beteekent/ als maket tot Jongheren alle Volcken/ etc.

Ende dit ist ghemeyne werck/ 'twelck sich daer nae in eenighe besondere aert ende wijse afdeelt / hoe / namelijck de Apostelen de Jongheren maken sullen.

Volcht voozt/ insonderheyt daer op. 1. Dooptse inden Name Godts/ des Vaders/ des Soons/ ende V. Gheest/ 2. Leertse onderhouden/ al wat ick u bevolen hebbe.

Warneer wy de ozdeningh der woozden recht aenschouwen ende nadencken willen/ kan veel meer besloten wozen/ dat/ nae de ghemelde ozdeninghe / den Doop vooz de Leere gaen/ maer de Leere daer op volghen sal ; Aenghesien dat voozghestelde woozdeken (maket tot Jongheren) niet alleenlijck op dat leeren kan ghetrocken wozen / dewijle het
maer

maer slechts beteykent/ Jongeren maken/ ende de Kinderkens ghewisselijck dooz t Badt der Wedergheboozte/waer dooz sy der Kercken inghelijft worden/ tot Jongheren der Chrystelijcher Kercken ghemaecht worden: Maer de Oude dooz de Leere ende onderrechtinghe. 't Siet alsoo der Heer Docto? hier wt/ dat de Wederdoopers wt de ordeningh der woorden niets daer teghens kunnen booztzynghen.

Ten tweeden/soo is voornamelijck op het ghetupghenisse onses Heylants ende Salichmakers Johan. 3. te dzingen. Want dat oock eben wt die selbe ghetupghenisse de Wederdoopers met fundament kommen obertupghet worden / dat hzynght de context van de woorden des Heeren met sich. Want alsoo gaetet op malcanderen: Doozwaer/boozwaer ick segghe u / Ten zy dat pemandt wedergebozen wierde/ wt den Water ende Gheest / soo kan hy in t Rijkhe Godes niet komen. Alhier stelt onse Salichmaker een soodanighe ppositie inder maniere / dewelcke van allen in t ghemeyn luydet/ende doet daer nebens wtduckelijcke acuwysinghe/ welcke de middel der Wedergheboozte zy / namentlijck de Gheest/die soodanighe Wedergheboozte wercket / ende het Water als een middel of instrument/ daer dooz de Heylighe Gheest wercket.

Wanneer nu de Wederdoopers ons booz werpen / dat dese Spreuck den Kinderen niet aengaet/naer dien Christus aldaer met Nicodemo/die alreede tamelijck oudt was/szac: Konnen sy wt den Text / die aldaer sonder eenighe verstrynghe ofte verwerpinge klaer op malcander sluyt/ op boben aenghetoghe maniere obertupghet / ende haer boozstel wederleert worden: Ten zy dan dat pemandt wedergebozen woerde/etc. Wat wt den bleesche ghebozen is / dat is bleesch/etc.

Handelt alsoo onsen Salichmaker aldaer van tweederley gheboozte/ waer van d' eene/ die wt den Ouders gheschiet/ met de Erffonde soo seer besmet is / dat hy aldien gheen andere gheboozte/dat is een Wedergeboozte/soo dooz t Water gheschiedt/ daer toe komt / hy onse Heylandt Christus sich opentlijck versluyden laet/ dat soodanighe menschen niet en

konnen in't Hemelrycke ingaen. Dies wozt teghenwoozdelijck gheboozt: Waer Nicodemus zy wt den vleesche ghebozen gheworden: Hy sal jae niet alder eerst by sulcken beeljarighen ouderdom/maer in de alder eerste ingangh sijner kindtscheydt op soodanighe maniere ghebozen zyn? En wozt volghens dien hier wt ontwijffelijcken gestoten/dat in dese woorden / ghelijck als met vingheren op de jonge kinderkens ghewesen wozt/naer dien dese gheboozte/so wt den vleesche gheschiedt/sich ander sijn niet / als inde kintsheyt sich toedzaecht.

Zijn alsoo de kinderkens in ghelijcke maniere in desen woorden onses Heplants inghesloten ende begrepen : Ende wozt hier wt soo veel bewijs gheschept/dat nae de ordentlijcke werckinghe Godes/dese woorden des Heeren Christi: (Ten zy dan dat yemandt ghebozen werde wt den Water ende Gheest/etc.) op elck een te verstaen zyn.

Doch nemen wy den nootbal daer wt/waer van inde eerste t'samenkomste overbloedich ghenoech is ghesproken.

Maer dat der Heer Doctoer meent / de jonghe kinderen hebben gheen gheloove/ ende zyn des wercklijcken geloofs niet ontfangbaer/want dat der Heer by sich selfs daer voozhouden wil/ als soudende kinderen / nae onse meyningh/daerom ghedoopt worden/om dat sy ghelooven: dies laten wy ons geen van beyden gheballen.

Want soo veel teerste aengact/ is schoon bewesen/dat de kinderen oock des wercklijcken gheloofs ontfangbaer zyn/dooz de kracht Godes/ die daer wercket. Want naer dien de kinderen dooz den Doop weder ghebozen worden / diewelcke een Badt der Weder gheboozte ghenoemt wozt/soo volghet/dat sy met en nebens sulke haren doop en wedergeboozte oock het Gheloove onseplbaerlijck ontfangen: Aenghesien de Weder gheboozte sonder Gheloove niets is: Daer en teghens oock t' Gheloove sonder de Weder gheboozte geen recht ende salichmakende Gheloove zyn kan. Soo gheeft ons de Schzifture dooz dat klare ende openbare exempel Johannis des Doopers oogghenschijnlijck te kennen / dat oock de jonghe kinderkens / dooz de kracht Godes/ die

die in haer werckt / des wercklijcken Gheloofs ontfanghe
haer zyn.

Want als noch Johannes in s' Moeders lichaem ver-
borghen lach/ is hy/ nae de pzoophetie des Engels Gabriel/
van den Heplighen Gheest verbult gheworden/ dat hy over
de toekomste sijnes Heplants/ die oock ghelijckfals noch in
s' Moeders lichaem verborghen was / van vzeughde ghe-
huppelt heeft/ welke vzeughde sonder wercklijck Geloobe
niet heeft bestaen konnen. Ende wat volghens dien Godt/
luyten sijne ghemeyne ordonnantie/ dooz sijne onmiddellba-
re kracht in Johanne heeft ghewerckt / dat werckt hy or-
dentlijcker wijs in den jonghen kinderen die ter doop ko-
men/ daer niet hyse wederbare / ende in soodanighe Weder-
gheboorte 't Gheloobe in haren herten aensteke : Of ons
schoon onses deels niet betwift is/ wat booz een gheleghent-
heyt dattet met 'tselbe wercklijcke Gheloobe hebbe/ ghelijck-
ker wijs wy dan anders niet weten konne/ wat het met het
wercklijcke Gheloobe Johannis des Doopers / soo doen
ter tijdt noch een kindt was/ booz een gheleghentheyt heeft
ghehad/ als dat si h soodanich Geloobe/ dooz 't teecken des
huppelens in s' Moeders lichaem selfs te kennen heeft ghe-
gheven.

Ende blijft dese Spreuck in aller manieren ontwederlendt/
dattet onmoghelijck zy/ sonder gheloobe Gode te gevallen:
Gelijck tot den Hebrezen aen t 11. Capittel geschreben staet.
Zijn volghens dien de jonghe kinderen of in 't ghetal van de
gheloobighen/ ofte van de ongheloobighe : Want de Heere
Christus heeft de gantsche werelt in gheloobighe ende on-
gheloobighe afghedeelt/ ende den gheloobighen gewisselijck
het ecutwighe leven/ maer den ongheloobighen de ecutwighe
verdoemenisse ghedreycht ende verkondicht.

Daeromme wanneer wy de kinderkens niet onder den
verdoemden hoop stellen ende logeeren willen / moeten wy
nootwendich bekennen / dat sy niet wt der ongheloobighen/
maer wt der gheloobighen ghetal zyn/ Johan. 3.

Ghelijck het nu u booz ongherijmt toeschijnt / dat wy op
soodanighen slach van 't gheloobe der jongen kinderen spre-

ken/alsoo dunctet ons ghelijck als gantsch ongerijnt/ dat ghy den kinderen het wercklijcke gheloobe ontrecken ende ontsegghen wilt/ twelck doch/nae mijn verhoopen / wt den aenghetoghenen Schriften genoechsaem kan bewesen worden. Want als sy gedoopt worden / soo worden se wedergebozen/ende ontfanghen het gheloobe.

D. TANNER.

Der Heer Doctoꝝ wilde ons geerne oꝛerreden/ dat de jonghe kinderen/wanneer sy gedoopt worden/wercklijck ghelooben/ tis ghewisselijck een schoon bewijs: Ghelijck als of de Apostel gheseyt hadde/ dat sonder wercklijck gheloobe/ niemant Gode behaghen kan. Een twee den/aenghestien ghelijck hy seyt : Die Menschen in der werelt in twee hoopen afghedeelt worden/ d'ene van die / die wercklijck gelooben/ ende daer dooꝝ salich worden/d'andere der ongheloobighen ende verdoemden / ghelijck als of oock niet de ghenighe die ghcooꝛdeelt sullen worden / al ebeleeng in twee hoopen afghedeelt sullen worden/ d'ene van dien/so den hongherighen ende doꝛstighen Christum spijstighen ende dꝛencken/ende daer dooꝝ salich worden/ d'ander van de ghenighe die hem noch spijstighen noch dꝛencken/ ende daer dooꝝ verdoemt worden : Ghelijck als nu dit besluꝛt in aller manieren onduchtich ende verghcefs is / die der sullen werden ghecooꝛdeelt/sullen worden afgedeelt in twee hoopen: Daerom sullen de clepne kinderen/ soo den hongherigen ende doꝛstighen Christum niet ghespijstighet noch te dꝛincken hebben ghegheben/worzen verdoemt.

Der staet volghens dien een peghelijck/ dat wel de genighe die ghecooꝛdeelt worden sullen/ biswilen in tweederley hoopen afghedeelt worden/maer daer wert alleenlijck ghewachghemaect van oude ende volwassene : Ick wil oock eerder niet ghelooben / dat de kinderen wercklijck ghelooben/ het hebbe my dan der Heer Doctoꝝ of met sijne eyghen onderwindinghe/ ofte met eenes anderen exempel doen blijcken/ ende

ende oerwefen/dat hy van foodanich fijn gheloope gheheueniffe heeft/ofte daer van fch weet te erinneren.

Het exempel Johannis des Doopers is een extraordinarium/foe nae fyn eygen belijdeniffe/niet nae gemeene loop ghefchiet is/ende dooz dien tot defe bewyfsinghe niet en paf. Wy willen tot een ander dooz treden.

D. HVNNIVS.

Der Heer Doctoz/befrijt alleentlick dat deel van mijn Dantwoorde/waer in ick ghefept hebbe / dat de jonghe kinderkens dooz de kracht Godes die in hun wercht/een wercklick geloope bekomen / en meynt der Heer/dat de Spreuck tot den Heb. aent 11. Cap. hier op niet en paf. Maer de Boeckftaf is aen fch felfs helder ende klaer / dat fonder gheloope niet moghelijk zy Gode te behaggen. Het welke dan van den volwaffenen alleentlick gheensing te verftaen is/maer int ghemeyn van elck een ; Om nabolgende klaerblickende oorzake willen: Nae dien Chriftus in wie wy Gode gheballen/anderz niet als dooz't gheloope begrepen wozt / ende fonder de handen des geloofs/ ons niet nut is. Dit is het eerfte.

En anderen/ftrijdt hy teghens die Marci aent 16. Cap. fefchzebene afdeelinghe der Mefchen/met het daer tegenginghebrachte exempel des 25. Capittels Matthei/in welken de gantsche werelt in twee hoopen afghedeelt wozt / een van die/die Chriftum fpijsighen ende dzencken. En vooztz als hy fept / falich wozen : Maer de andere van die / die hem nochte fpijsighen/nochte dzencken/ ende alfoe verdoemt wozen.

Maer datter een groote onghelijckheyt zy in beyderzijtz afdeelinghen/dat is daer dooz openbaer / dat Marci aent 16. de gantsche hoop van die / foe verdoemt fullen wozen/het ongheloof wozt toeghemeten : Maer daer en teghden gantschen hoop/ fo falich fal wozen/het geloof toegeeyghent wozt / als fonder het welck onmogelijk is Gode in fyn ghericht te behaggen.

Ende wat de spijſinghe/ ofte die den Heere Chriſto in ſijnen ledematēn betoonde weldaden aengaet / dat deſe handelinghe niet op alle ende peggelijcke ſonderbare Perſoonen/ dewelcke ſalich woorden ſullen / mach accommodieert ende ghedupdet worden / dat blijkt daer wt / om dat de armen niet de ghenighe zijn die andere ſpijſen / maer die geſpijſicht worden.

Maer het heeft onſe Heylandt Chriſtus niet minder in't ghemeen/ alhoewel niet inſonderheyt/ ſoo vele betoonen ende te verſtaen gheben willen / dat gheen recht/ ſalichmakend/ maer een doot ende gantſch verſtozven gheloof / jae ſlechts een bergheeffche inbeeldinghe eens gheloofs inden ghenighen zy/ dewelcke/ als ſy van vermoghens ende rijckdoms wegen den Armen wel goets hadden doen kommen/ dat ſelvighe doch te doen naer laten.

Maer hier teghens wordt by den ghenighen / die welke ſalich ſullen worden/ der ſelver gheloobe / dooz die den Armen betoonde weldadicheyt ſchynbaerlijk gheloutert/ ende dooz de wercken die daer wt ontſpringhen / te erkennen ghegheben/ dattet gheen doot noch ydel gheloobe zy gheweest/ maer een ſoodanich gheloof / 'twelck dooz de liefde werckt ende dadich is/ Galat. 5. Ende ghewiſſelijck alſoo / dat in't ghetal van een enkel gheloof/ een tweeboudighe daedt ende werkinghe hebbe : Gerſtelijck eene ſonderbare ghewiſſe werkinghe/ ſoo ſich op Chriſtum repekt/ ende daer dooz ter ſalicheyt lepdet. Maer de ander/ dooz welke het gheloobe ſich op de rupmdadicheyt teghens den armen begeeft/ ende in ſoodanighen ghevalle handelt by niets met Godt/ in ſaken der eeuwigher ſalicheyt : Maer met den naeſten/ in ſo verre het dooz de liefde dadich is. Maer aengeſien niet deſte minder alleenlijck een eenichſte gheloof is / ongheachtet/ dat de daedt ende werkinghe deſſelven dubbelvoudich is : Daeromme ſal het gheloobe van de ghenighen/ die t ſelve in der daedt wercklijck te kennen hebben ghegheben / het erbe der eeuwigher ſalicheydt toegheepghent / ende ingherupmt worden/ niet ten aenſien van voozſ. daedt ende handelinge/ dooz d'welcke het tot den naeſten menſchen afvloept/ maer ten

ten aensien van de eerste werckinghe/ waer doo; het sich tot Godt ende onsen Heere Christo op streckt.

Het exempel Johannis des Doopers is wel in sulcker boeghen buyten de ghemeyne loop/ aengesien in hem het geloobe niet doo; dat ordentlicke Sacrament/ waer doo; men/ in de Christelycke Ghemeynte wort inghelijc/ is ontfunct/ maer doen ter tijt/ als hy noch in s' Moeders lichaem lach/ doo; de kracht Godes die in hem werckede: Maer andersins soo boeght het sich tot de tegenwoordige Hoost-vrage heel wel/ naediē daer wt met vast fundament bewesen wort/ dat oock de klyne kinderkens / doo; de kracht ende werckinghe Godes (diewelcke in Johanne buyten ordze heeft gewerckt/ maer in den kinderen doo; dat Badt des geloofs ende der Wedergheboorte te ghelijck op ordentlicke wijze gheschiedt) het wercklijcke geloobe ontfangbaer ende deelachtich worden.

Dat my is boozghewoopen/ of ick by my selfs gedencke ofte my crinneren kan/ dat ick by mijn Doop het gheloobe hebbe ontfanghen; Daer op antwoorde ick: dat tot bewijsinghe van dit ons boozstel/ ons soodanighe gheheugenisse niet van nooden is/ dat wordt doo; dat exempel Johannis des Doopers krachtich overwesen / diewelcke in s' Moeders lichaem eben dat selve Individuum, dat is Christum/ die oock noch in Moeders lichaem lach / bekende; maer daer nae/ als hy volwassen was/ alhoewel het gheloobe aen Christum in hem niet wtghebluscht is / beruyght hy doch Johannis aen t eerste selfs / dat hem de sonderbare onberdeylde Persoon Christi/ niet eben in sulckē gestalt meer bekent is gheweest/ doo; dien hy wtdrukelijck seydt: Ende ick en kende hem niet/ maer die my sont te doopen/ die sprack tot my: Oer wien ghy siensult den Geest afbaren/ ende op hem blijven / die selve ist / die met den Heylighen Gheest doopt/ etc.

Dies blyckt wt dit exempel klaer ende openbaer / dat toe het gheloobe dat inder kintscheit boozgaet/ geen soodanige gheheugenisse ofte erinneringhe is van nooden/ ghelijck der Heer Docto; van my te weten begheert.

D. TANNER.

Der Heer Doctoꝝ / hadde met een krachtich ghevolgh
 wt de H. Schryfture epgentlic bewyssen sullen / dat de
 clepne kinderkenſ sullen ghedoopt worden / ende vol-
 ghens dien oock ghelooft hebben / van den welcken hy trou-
 wens teghenwoozdelijck veel ende menigherley heeft ghe-
 preeckt / maer niet een eenich ooghschijnlijck beslypt ghe-
 marckt / jae oock dierghelijcken beslypt te maken / sich niet
 heeft onderwonden / naer dien hy heeft ghemerckt / dat hy
 ende soodanich syn beslypt wederomme ooghschijnlijck sul-
 len inghedzeven worden.

Daeromme zyn het alleenlic ydele woozden die hy pzaet /
 ende gloosen ende verdichtselſ van syn eyghen vernuft / die
 welcke gantsch gheen fundament hebben / ende eben soo lich-
 telijck verwozen / als boozghebzacht ofte bestedicht wo-
 zen / dat alsoo onnoodich is yetſ daer op te antwoozden.

Ende op dat wy der Toehoozders ghedult (gelijck hy ge-
 heel onbeschaemdelijck heeft ghedaen) niet en misbzuycken /
 soo willen wy tot een ander boozt treden.

D. HVNNIVS.

Ick segghe met dzie woozden / dat ick my op der Woosters
 Woozdeel ende op het Protocol doe heroeppen.

D. TANNER.

It is seer wel.

Bestuyt

Besluit.

In dese handelinghe oft disputatie / heeftmen D. Adam Tanner Jesuwijt / Colloquent vander Papisten zijde / opentlijk hoozen bekennen / sterck drijven / ende bevestighen / dat den Kinder doop (wanneer men te rugghe stelt der Kercken macht ofte auctoriteit) wt de Heylige Schrifture wtdruckelijck / noch dooz ghevolghen / niet en kan bewesen worden / maer veel meer het tegendeel. De bewijs-redenen / die hy tot dien eynde ghebruyckt heeft / heeft hy ghenomen wt de H. Schrifture / ende seydt vooz eerst soo veel plaetsen alsser in de Heylighe Schrifst van den Doop ghebonden worden / in die selve en wordt gantsch gheen ghewach ghemact van klepne kinderen : Iae wanneer wy op de woorden der Schrifst willen letten / en der Kercken auctoriteit niet achten / soo soude veel meer wt de Schrifture / dat tegendeel blycken. Dat is immers wel naecht ende klaer gesproken / ende die Leere der Doopsghesinden / wel bondich gherechtbeerdicht / en Schrifstuerlijck bevesticht / en den Kinder doop onschrifstuerlijck geoordeelt. Dit wilt beminde Leser aenmercken : Want wordt in gheen plaetse in de H. Schrifst daer van den doop wordt ghehandelt / klepne kinderen ghebodent : Soo zijn sy oock nergkens in de Heylige Schrifst gebodent te doopen / noch van den Apostelen ghedoopt geworden. Anders souden sy ontwijffelijck / ghelijck sy in gheringer saken / op verscheyden plaetsen gedacht werden / ergens ghedacht werden. Wy de Sprycken die van den Doope spreken / oft ter plaetsen daer de Apostelen Christi / den doop bedient hebben. Iae dat meer is / D. Tanner probeert ende bevesticht / dat veel meer het teghendeel / dat is / dat men de onmondighe kinderen / niet behoort te doopen / wt de Schrifture kan bewesen worden : Heeft tot syn bewijs ghenomen de woorden Christi Matth. 28. Leert alle Volcken en dooptse / etc. Ende maect daer ober dese Sluyt-reden : Christus

beveelt alleen de ghene te doopen / die welke de Apostelen konden onderwijzen / ende die oock ghelooven konden / maer de cleyne kinderen connen niet ghelooven / noch onderwisen worden. Soo volght dan dat Christus de cleyne kinderen te doopen niet en heeft bevolen: Maer schijnt veel eer / dat daer wt het contrarij is te besluyten. Dat zijn de woorden des Jesuwijts die aenmerckens weerdich zijn: Want hoe soudenmen connen / wannemen alleen by de Heylige Schrift wil blijven / claer der oft bondigher / den doop der Gheloobighen bevestighen / ende den kinderdoop als niet Schriftuerlijck zijnde verwerpen. Want heeft Christus alleen bevolen te doopen / diemen conde onderwijzen / ende die ghelooven konden / ende heeft Godt den Vader ons dooz Christum late hercondigen / al wat hy ons geboden heeft / so beloobet was Deut. 18. vers. 17. Ick sal hen eenen Propheet gelijc ghy zijt verwecken wt uwen broederen / en geven in synen mont mijn Woort / die sal tot hen spreken: Al dat ick hen gebieden sal / moet Christus oock alleen in der Kercken Christi ghehoort worden / soo de Vader van den Hemel inde Verclaringhe Christi heeft gheboden / Matth. 17. Soo machmen niemant dan die gheleert ende gheloobich is doopen / alsoo sodanighe allen / alleen / soo Doctor Tanner seyt / ende met Schifture bevesticht / van Christo bevolen zijn te doopen / ende gheen sing onmondighe cleyne kinderen / dewijl Christus die niet en heeft bevolen te doopen.

Nebens de ghemelde vaste bewijs-reden der Catholijcken / soo soude oock aenghemerckt werden / wat doch de Lutersche inghebrocht hebben / tot wederlegginge der selver / ende men sal bevinden / dat het selve ghetweest is soo swack oft ongegrondt / dat het vanden Catholijcken dooz ghenoechsame reden is verwoopen / want de Lutersche willen / dat onder de woorden Christi: Maecht tot Jongeren alle Volcken / ofte soo de Certen meest sluyden: Leert alle Volcken / de onmondighe kinderen mede begrepen zijn / d wele doch de woorden Christi niet toclaten. Dewelck de Catholijcken wel aengemerckt hebben / alsoo Christus / de ghene die hy onder de woorden alle volcken oft creaturen begrijpt / beveelt te le-

ren/oft het Euangelium te pzedicken ende de onmondighe Kinderen tatten ghehoor der pzedicatie onbequaem zijn: Ende volghens dien onder de woorden allen volcken / ofte alle creaturen/niet en moghen begrepen worden. Maer streckt hem sulcken ghebovt Chzisti/ alleen tot de besaerde/ die de Pzedicatie ofte Leere/ verstaen / vaten ende volghen konnen : d'welck alsoo het handt-tastelijck ende claer is/ ooc verschepden Kinderdooperen bekennen / namentlijck/ Bullingerus, Protocol Franckendael artijc. 12. actie 33. quest. 33. Dathenus ende meer andere.

Bulling.
Dusf boeck.
Decades. 5.
Sermon. 8.

Oock willen de Lutersche/datmē by de Kinderen om haer Jongheren te maken/met den doope sal aenbanghen/maer by de Oude/met de Leere/ende dichten alsoo tweederley middel/Waer doozmen Jongheren maken soude : d'welck de woorden Chzisti geensins in hebben/want de Heere Iesum niet tweederley wijse ofte maniere/maer een eenighe / om Jongherente maken/die hy beveelt te doopen/voorzghestelt heeft/namentlijc/de Leere oft Pzedicatie des Euangeliums. Want dat bevel Chzisti: Leert alle Volcken / oft maect tot Jongheren alle volcken/ ende dooptse/etc. Kan niemandt met reden loochenen/oft is een/oft eenderley/met het ghene by Marcum capittel 16. ghelesen word: Gaet inde gantsche werelt/pzedickt dat Euangelium allen creaturen: Wie ghelooft ende ghedoopt wort/sal salich worden/etc. Waer wt oogenfchijnlijck blijkt/datmen niet met de Doope/maer met de Leere sal aenbanghen wt allen volcken Jongeren te maken. Want de woorden Chzisti zijn klaer: Pzedickt seyt Chzistus dat Euangelium allen creaturen/by alle creature seyt hy/salmen met de Leere beginnen: Wie die gelooft ende alsoo een Jonger Chzisti wort/die salmen doopen/ ende doe die belofte van salicheydt / alsoo hebben oock de Apostelen Chzisti/die Chzisti woorden best verstaen hebben / eerst met de Leere/ende niet met den Doope aenghebanghen/Jongeren Chzisti wt allen volcken te maken/ so inde Handelingen der Apostelen naectelijck blijkt / soo wert oock nergens in de Schzift/een onmondich Wiech-kint eē Jonger genaemt/ ofte Wiegh-kinderen vooz Jongheren ghekendt. Want het

woort Jongheren ofte Jongeren/verbaert bejaerde/die leerlijck zijn/geleert worden/ende de Leere ontfangen/gelooven ende daer in blijden/soo Christus bevesticht Johan. cap. 8. vers. 31. segghende: Soo ghy in mijn reden blijvet / soo zijdt waerachtich mijn Jongheren.

De Lutersche om haer gebreekelijcke gemelde verclarin- ghe der woorden Christi/eenen schijn te gheben/ bzenghen in noch ditte: Piet min berispelijck als het boozige/dat de kin- deren in de Doope/tot Jongeren Christi gemaeet worden/ alsoo haer inde Doope een wercklijck geloobe wort metge- deylt oft ghegheben. Ghebruycken oock om het Kinderge- loobe te bevestigen/de woorden Pauli Heb. 11. Sonder ge- loobe ist onmogelijc Godt te behagen/ t'welcke alles bande Catholijcken/als een ongherijnde meyninge/die alleen ooghen-schijnlijck niet waer/maer oock oogenschijnlijck valsch is/wort verwoyden. En daer by segghen sy/dat gheen ver- standich mensch hem sulcx sallaten wijs maken/dat de jon- ghe kinderen gheloooben die de Doope met handen ende voe- ten tegenstaen. D'welck ooc met haer Beza met verschey- den Geleerde tot hem/inde Lutersche bestrafft/ ende als we- derschrijftelijck oft onghgrondt verwoyden hebben. Beza tweede deel teghen Iac. andr. fol. 146. 187. Dat oock den Spryeuck Heb. 11. Van geen onmondighe wiegh- kinderen ofte kinder-gelooobe gelijck de Lutersche willen/en spzeecht/ blijckt wt t'gene aen den Spryeuck vast is/ ende volghet/na- mentlijck ditte: Want wie tot Godt komen/ moet geloooben dat hy zy/ende dat hy dien/die hem soeckē een vergelder zy: Dat van de onmondige kinderen sulcke kennisse oft geloobe hebben souden datter een Godt is/ofte dat Godt een vergel- der is der ghenen die hem soeckten: Sal niemant dooz onder- bindelijcke reden moghen probieren/waer wt dan blijct dat dese Spryeuck oock van de Lutersche tot bewijs van haer ghedicht wercklijck ghelooobe in de kinderen / misbruyckte ende qualijck acnghetoghen wordt. Wt welck alle men sien en mercken kan/ met wat onberstant/ ongegronde/ende weder-schrijftelijcke propoosten de Lutersche haren Kinder- doop. hebben willen bevestighen/ ende Schrijftuerlijck doen schij-

sehijnen / die welghegronde Argumenten der Catholijcken bestreden hebben/ ende daer by hoe bouballich ende onschriftuerlijck de Kinderdoop is / oock hoe verworpeelijck de Lutersche Argumenten / by de Catholijcken ende ander Kinderdooperen / ghehouden ende gheacht worden. De Besnijdenisse most oock de Lutersche gelyck sy oock de Calvinische doen/ tot grondt ende fundament des Kinderdoops dienen. Maer opentlijck seyt Doctor Tanner, inder Catholijcken name/ datmen wt de Besnijdenisse in deser saken niet sekerx en kan besluyten/ ende dat daer dooz niet eygentlijck en kan bewesen worden / dat ghelijckerwyse de kinderen in den Ouden Testament zijn besneden worden / sulcke in den Nieuwen Testament sullen ghedoopt worden. Ende alsoo seyd by mede ober der Luterschen Argument / vande ghedoopte hupsghesinnen/alsoomen niet eyghentlijck weten en kan/ oft in de selve hupsghesinnen kinderen gheweest zijn/ dat wt de gemelde stellingen/ datmen kinderen doopen sal) niet kan bewesen worden. In ghelijcker manieren verwerpt Doctor Tanner, wat hoorder opghebracht is/ vande Lutersche tot bewijs des Kinderdoops/ wt het capittel Johannis 3. ende Marcus capittel 16. Dat het menschelijck geslacht van Christo ghestelt is in twee hoopen / gheloovighe ende ongheloovighe/ ende dat de kinderen onder de gheloovighe gherekent/ ende van wegghen des te doopen zijn: Ende bewijst naecktelijck/ hoe ongegront dit zy/ ende alles dat meer vanden Luterschen voortghebracht is/ tot bewijs haerder saken.

De Leser wil dit alles/ wel onpartijdich aenmerckē/ ende doozgronden / twijffel niet/ oft desen handel sal u tot verlichtinghe ende kennisse der Waerheydt / in dit stuck vanden Kinderdoop dienen: Alsoo dat ghy naecktelijck sult kommen sien/ ende mercken/ dat de Kinderdooye ghelijck van der Catholijcken zijde/ in desen gheseydt ende bewesen wordt / van Godt dooz Christum/ niet en is gheboden / gheordent / noch ingheset/ ende dat de selve wt de Heylighe Schrift wtduce-

kelijck/noch dooz ghevolghen/niet en kan bewesen worden/
maer veel meer het teghendeel.

Maer yemantd mocht vzeemt geben ende wonder dunc-
ken/dat de Catholijcken soo heftich drijben/dat den Kinder-
dooye wtduckelijck/noch dooz gevolgen (als men te rugghe
stelt de authozitept der Kercken) niet en kan bewesen wo-
den: Ende daer by als onghgrondt verwerpen. De founda-
menten/ende gronden/daer op ander Kinderdooyeren / den
Kinderdooy houtwen/ Ende dat sy noch ebenwel / kinderen
dooyen/ ende t'Kinderdooyen soo noodtwendich achten/dat
sy houden dat de kinderen die onghedoopt zijn ghestorven/
niet salich/maer verdoemt zijn. Want dit drijft Augusti-
nus/een van haer vooznaemste Doctozen/seer strengelijck:
Dat de kinderkens/die onghebozen in s' Moeders lichaem
sterben/oft die ter werelt ghebozen zijnde/ onghedoopt ster-
ben/ghestraft sullen werden met de eeuwighe doodt des eeu-
wigghen vperg. In't Boeccken de Fide ad Petrum, de selve
achtet oock de ghene verbannen te zijn / die daer ghelooben/
dat de onghedoopte kinderkens het eeuwich leven hebben.
In Episto. 106. contra Pellagius, dewijle dit alsoo is / mocht
yemantd vzaghen waerom / wt wat reden oft oozsaecke/sy
dan noch de kinderen dooyen? Die sal dit tot antwoorde
dienen: Oft wel de Kinderdooye/ soo sy selve belijden/ wt de
Heplighe Schrijft wtduckelijck/noch dooz ghevolghen niet
en kan bewesen worden: Soo houden sy nochtang dat sy
vanden Apostelen is ingheset/ ende dat het is een onbeschre-
ven Inssettinghe der Apostelen. Vzaechtimen haer nae be-
wijs / soo hebben sy gheen bewijs / soo ghehoort is/in de
Heplighe Schrijfture/maer beroepen haer op't oozdeel/ende
de authozitept der Kercken/ voozgebende: de Kercke heeft
haer den Kinderdooy/als een onbeschreven Inssettinghe der
Apostelen overghelevert / ende daerom dooyen sy den kin-
deren.

Dit onschrijftuerlijck / onbewijstijck segghen der Catho-
lijcken/mach nu ghelooben die buyten de Heplighe Schrijft
Menschen segghen wil ghelooben / oft die lust heeft aen te
nemmen

nemen als Apostels/ d'welck de Heylighe Schzift nergens en sendt/dat Apostels is. Iae daer van eer het teghendeel/wt de Heylighe Schzift kan bewesen worden. Maer die haer wijselijck alleen aen het beschzeven Woordt Godts/dat het aller ghewiste is/willen houden/moeten het teghendeel gelooben / alsoo dat op t klaerste ende meest blijktt inde Heylighe Schzift/soo sy Catholijcken selve bekennen.

Wat nu belanght de onbeschzeven aenghetoghen Traditien ofte Overleveringhen der Kercken / ende wat daer van is te houden / ende dat de selve bupten het Woordt Godts/niet ontfanghbaer en zijn/bewijst seer bondich met goedere denen Henricus Bullingerus in syn schryven aenden Doozlichtichsten Prince/ende Heere/Heere Hendrick Grape/Marcgrave van Dozester/etc. ghestelt in syn Hups/boeck / booz aen vant vijfde Decades spnder Sermoenen / alwaer hy aldus schryft : Waert dat de Vaders wilden de twistighe saken der Religie/laten behoozlijck dooz de eenighe Schzifture rechten/wat noodt was het de ongeschzeven traditien daer by te stellen/is de Heylighe Schzifture sonder de ongeschzeven aenghebinghen niet ghenoechsaem / om volkomen refozmatie te doen? Maer sy weten wel/dat vele dingen des Pausdoms niet en konnen met eenighe dupdelijcke Schzifture/noch met redenen wt de Schzifture ghenomen / konnen bewesen worden. Daerom dichten sy onbeschzeven aenghebinghen/waer mede sy moghen bequamelijck bebestighen/dat sy in de Schzifture niet en binden / oft dat sy sien der Schzifture te ghebreken. Want soo langhe sy dese aenghebinghen behouden/soo behouden sy alle haer dinghen / hoe ongeschicht die soek zyn: Want soo wanncer sy de auctoritept der Schzifture niet en hebben / moghen sy haer wtvlucht tot het ghedichtsel der aenghebinghen nemen.

De Ghebeden booz de dooden / sullen een aenghebinghe wesen: de ongehoude staet der Dienaren der Ghempnte/sal een aenghebinghe wesen: de Misse sal een aenghebinghe wesen: Het ghebruyck der Beelden in de Kercke / sal een

aenghebinghe wesen. In't cozt al wat de gantsche Room-
sche Kercke dus langhe eendzachtelijck onderhouden heeft/
dat sal een aenghebinghe wesen: Al ist dat het nerghe ns ge-
schildert/noch beschreuen bevonden wordt/ inde Canonische
Bybelsche Boecken. Iae al ist dat het gantschelijck daer
teghen strijdet : Al wat sy willen dat sal een aenghebinghe
wesen/etc. Ende een weynich voozder schrijft de selve Bul-
lingerus ditte: Ick wil oock ander aenghebinghen voozt-
bzenghen/op dat wy dier selver ondersoeken / een pegelijck
mach sien hoe sozchlijck het sy selfs die selve aenghebingen
aen te nemen / die de seer Oude Schrijvers groot achten/
ende de Ghemeynte ernstelijck aenprijzen.

Ireneus Contra Valentianos lib. 2. cap. 40. Dat onsen Heere
spreekende seyd: Soo was hy dan niet verre vande vijftich
Iaren oudt / ende hebby Abraham ghesien: Ende dese
syn meyninghe bevesticht hy/vooz een Apostelsche aenghe-
binghe/ inden voozgaenden Capittel/ segghende : Vander
veertich ofte vijftich Iaren voozt wenden de menschen nae
het ouderdom/welcke oude onse Heere hadde / doen hy leedt
ghelijck het Euangelium/ende alle die Oude/die in Asia by
Johannem den Discipel des Heeren gheweest zijn / betuy-
ghen/dat Johannes dat selve gheleert heeft / dewelcke by
hem gheleben is tot de tijden Traiani / ende sommighe on-
der hem/hebben niet alleenlijck Johannem / maer oock an-
der Apostelen ghesien/ende dit selve van hem ghehoort/ende
gheuen ghetuyghenisse van sulcken verhael.

Dit heeft de Schrijver die onder de oudtste getelt wordt/
van woorde te woorde gheschreuen / naeghelaten. Maer
ist dat wy dese aenghebinge aennemen / soo sal daer wt vol-
ghen/groote verberwinghe der tijden / op dat ick niet an-
ders en segghe. Want ist dat onse Heere by na vijftich Ia-
ren oudt werdt (ick neme acht en veertich Iaren) soo sal
daer wt volghen/dat Christus achtthien Iaren ghepredic-
tebbe/dewyl het openbaer ghenoech is/dat hy heeft begon-
nen

nente pzedicken ontrent het vijftiende Jaer Eibertij des Kersers / d'welck onse Heere het dertichste Jaerspuz lebens was. Ende alle die de tyden Chzisti gherekendt hebben/die hebben gheen ander rekeninghe ghebolght/ soodan nae de mondelijcke aenghebinghe der Apostelen / de welke Ireneus vast houdt ende naebolcht/ soude Chzistus gestoben / wt den dooden weder opghestaen / ende ten Hemel weder opghebaren zijn / ende den Heplighen Gheest op sin Discipelen gesonden hebben/ ten sebensten ofte achsten Jaer des Kerserdoms Claudij/des v. Kersers. Maer tegen dese rekeninghe strydt de oorden der Euangelische Histozie/ ende de Handelinghe der Apostelen / dewelcke Claudium melden in de sake Pauli des Apostels / doen die seer groote dierentijdt/de gantsche werelt benaude. Waer wt het ontwijffelijck is / dat die aenghebinghe des Heplighen Irenei/ de welke hy nochtans sterckelijck de Apostelen toeschryft/ seer bedrieghelijck is / ende dewyl men sulcke schandelijcke dwaalinghen daer in bindt : Wie wil boorzaen die mondelijcke aenghebinghen ghelooven / oock die hy de alder oudste Schryvers ghetunghenis hebben/etc. Leest daer boozder/soo bindt ghy meer van deser materien.

Dewyl dan de aenghebinghen der Ouden / soo onghetwis ende onsecker zijn / ende daer benebens/ elck een ghelooft dat de Schzifture seer stecker ende ghewis is / ende datmen in de selve niet en bindt/dat den Kinderdoop van Godt gheboden oft van Chzisto inghestelt is / dat oock de Heere Iesus niemant anders en heeft bevolen te doopen/dan die te boozen gheleert ende gheloobich zijn: Ende dat den Kinderdoop oock wt de Heplighe Schzifture niet kan ghesloten worden/ maer veel meer het teghendeel/ soo de Catholijken opentlijck bekennen ende stercklijck bewijzen: de Argumenten oock daer op den Kinderdoop ghehoudt is/ soo verwozpehijck/swack/ende van gheender werden zijn/ soo in desen ghehoort is.

Wie mach dan met reden de Doopsghesinden berispen/
 ofte ongelijck geben/dat sy haer aen de Heplige Schrifture
 houden / ende nae d'inhoudt der selver / de ghene alleen doo-
 pen/die besaert/ghelcert/ ende ghelooovich zijn / ende gheen
 onmondighe kinderen.

Dit alles beminde Leser, neemt in een goet be-
 dencken tot uwer stichtinghe ende leeringhe, ende
 vaert eeuwich wel.

F I N I S.